

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Dato
16.09.2024

Hørings svar NOU 2024: 12 – Håndheving av mindre narkotikaovertridelser

Mental Helse er Norges største bruker- og medlemsorganisasjon innen psykisk helse. Med over 11.000 medlemmer fordelt over hele landet bidrar vi til å skape gode møteplasser og drifter relevante hjelpetjenester og prosjekter som bidrar til bedre psykisk helse for befolkningen. Våre 350 brukerrepresentanter bidrar til høy brukermedvirkning i helsetjenestene. Våre 150 lokallag drifter møteplasser over hele landet.

Mental Helse jobber målrettet med forebyggende ungdomstiltak gjennom våre svartjenester sidetmedord.no som har titusenvis av årlige kontaktpunkter med unge i 2023, våre forebyggende skoleprogram YAM og VENN1 og Headspace- samtale- og møteplass - som møter ungdom, ansikt til ansikt.

Mental Helse ønsker mindre bruk av rusmidler og mindre skadevirkninger i samfunnet som følge av rusbruk. Derfor er det bekymringsfullt at utvalget og regjeringen tviholder på en straffelinje. I 2023 hadde Norge 363 overdoser, det høyeste siden 2001. Norge ligger i toppen av overdosestatistikken i Europa med 66 dødsfall per 1 million innbyggere. Snittet i EU i 2021 var 18 pr 1 million innbyggere. Vår politikk rundt rus har ikke ført til en ønsket utvikling.

Vi er redd NOU24-12 har flere forslag, som kan føre til økt utenforskap, dårligere psykisk helse, og mer farlig rusbruk. Mental Helse legger vekt på respekt, åpenhet, likeverd, inkludering og forståelse for å fremme god psykisk helse og redusere utenforskap. Forslagene i NOU-en kan motvirke dette ved å opprettholde en form for kriminalisering som skaper frykt, stigmatisering, og unngåelse av nødvendige helse- og omsorgstjenester. Mental Helse mener at mennesker med psykiske helseutfordringer bør få støtte og behandling fremfor straff.

Økt stigmatisering og utenforskap

- **Fortsatt kriminalisering:** NOU-en tar utgangspunkt i at bruk av mindre mengder narkotika til egen bruk fortsatt skal være straffbart, inkludert for rusavhengige. Selv om det legges opp til at rusavhengige ikke skal ilegges "følbare straffereaksjoner", vil fortsatt kriminalisering bidra til stigmatisering. De fleste unge som bruker eller prøver ulovlige rusmidler vil ikke bli definert som rusavhengig og dermed møtt med politi og strafferegister. Stigmatisering og utenforskap er spesielt sårbart for unge, og fører til økt psykisk uhelse og enda mer skadelig rusbruk.
- **Manglende differensiering:** Forslaget differensierer ikke mellom rusbruk som selvmedisinering for psykiske lidelser og annen type rusbruk. Dette kan føre til at personer med psykiske

Side 1 av 2

helseutfordringer ikke får den nødvendige forståelsen eller støtten, men i stedet opplever økt marginalisering. En stor andel av de med alvorlig rusutfordringer er avhengige av legemidler som Benzodiazepiner og Smertestillende opiat, som de kjøper ulovlig på det svarte markedet. Vi må satse mer på forebyggende arbeid mot den økende bruken av narkotiske stoffer som rekreasjonsmiddel.

- **Negative psykiske konsekvenser av tvangsmidler:** Bruk av tiltak som ransaking, personransakelse, og rusprøver kan oppleves som svært belastende og traumatiserende for unge, særlig de som allerede har psykiske helseproblemer. Dette kan bidra til angst, depresjon og en følelse av avmakt. Det er spesielt problematisk at politiet tidligere har brukt tvangsmidlene uforholdsmessig mye i Oslo øst, mot unge menn med innvandrerbakgrunn, på tross av at rusbruken ikke er høyere blant unge der enn i andre bydeler. Diskriminerende praksis skaper en mistro til politiet i en gruppe som er spesielt utsatt for utenforskap.
- **Utilstrekkelige behandlingstilbud:** NOU-en legger ikke opp til konkrete tiltak som sikrer tilgang til adekvate helsetjenester.

Økt risiko for farlig rusbruk

- **Manglende tillit til hjelpeapparatet:** Når politi og straffetiltak brukes i forebyggende arbeid, kan det skape mistillit til offentlige instanser. Unge kan bli redde for å søke hjelp fra helsepersonell eller andre støttetjenester av frykt for konsekvenser eller fordi de kan bli, eller allerede har blitt møtt med tvangsmidler og straffetiltak tidligere. Dette fører i dag til at unge vegrer seg for å søke hjelp ved overdoser eller farlige situasjoner.

Strafferettslige tiltak og rusatferd: Fortsatt bruk av strafferettslige tiltak kan gjøre at rusbrukere unngår kontakt med helsevesenet eller andre støttende tjenester og føre til flere overdosesituasjoner. Dette kan også føre til mer skjult og dermed mulig farligere rusbruk, inkludert bruk av stoffer av ukjent kvalitet eller i farlige mengder.

- **Negativ påvirkning av terskelverdier:** Forslaget nevner terskelverdier for hva som anses som «egen bruk», men slike grenser kan gjøre at brukere bytter til farligere stoffer som er mer potente og farligere, som Fentanyl eller syntetiske rusmidler.

Tiltakene i NOU-en, som fortsatt innebærer bruk av tvangsmidler og strafferettslige virkemidler overfor unge, er ikke i tråd med hva vi mener vil hjelpe. I stedet burde vi sette søkelys på helsefremmende tiltak, åpen dialog, og lavterskeltilbud, som kan bidra til å styrke unges psykiske helse og redusere risikoatferd uten bruk av straff.

Med vennlig hilsen

Ole-Marius Minde Johnsen /s/
Landsleder

Linda Berg-Heggelund /s/
Generalsekretær

Side 2 av 2